

Bryssel den 16.7.2018
COM(2018) 538 final

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET OCH RÅDET

**om utvecklingen av gemensam dagen före- och intradagskoppling i medlemsstaterna och
utvecklingen av konkurrensen mellan de nominerade elmarknadsoperatörerna i
enlighet med artikel 5.3 i kommissionens förordning (EU) 2015/1222**

{SWD(2018) 376 final}

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET OCH RÅDET

om utvecklingen av gemensam dagen före- och intradagskoppling i medlemsstaterna och utvecklingen av konkurrensen mellan de nominerade elmarknadsoperatörerna i enlighet med artikel 5.3 i kommissionens förordning (EU) 2015/1222

Innehåll

I.	Inledning.....	2
II.	De viktigaste drivkrafterna för gemensam dagen före- och intradagskoppling	2
III.	Sammanfattning av analysen.....	3
IV.	Preliminära slutsatser	5

I. Inledning

Kommissionens förordning (EU) 2015/1222 om fastställande av riktlinjer för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning (nedan kallad *förordningen*) trädde i kraft den 14 augusti 2015¹. Enligt artikel 5.3 i förordningen ska kommissionen två år efter denna förordnings ikraftträdande lägga fram en rapport till Europaparlamentet och rådet i enlighet med artikel 24 i förordning (EG) nr 714/2009 om utvecklingen av gemensam dagen före- och intradagskoppling i medlemsstaterna, med särskild tonvikt på utvecklingen av konkurrensen mellan de nominerade elmarknadsoperatörerna.

Enligt artikel 5.3 i förordningen ska kommissionen på grundval av denna rapport särskilt överväga om undantaget för att tillåta nationella lagstadgade monopol² eller fortsatt vägran från en medlemsstat att tillåta gränsöverskridande handel genom en nominerad elmarknadsoperatör som utnämns i en annan medlemsstat³ fortfarande är berättigade. Om kommissionen anser att så inte är fallet får den överväga lämpliga lagstiftningsåtgärder eller andra lämpliga åtgärder för att ytterligare öka konkurrensen och handeln mellan och inom medlemsstaterna. Kommissionen ska också utvärdera styrningen av gemensam dagen före- och intradagskoppling, med särskild tonvikt på öppenhet i fråga om de funktioner som marknadskopplingsoperatör som gemensamt upprätthålls av de nominerade elmarknadsoperatörerna. Om kommissionen anser att det finns tvetydighet om upprätthållandet av ett monopol i fråga om funktioner som marknadskopplingsoperatör och andra arbetsuppgifter för nominerade elmarknadsoperatörer, får kommissionen överväga lämpliga lagstiftningsåtgärder eller andra lämpliga åtgärder för att ytterligare öka öppenheten och effektiviteten i den gemensamma dagen före- och intradagskopplingen.

Som ett led i övervakningen av de senaste årens framsteg i utvecklingen av gemensam dagen före- och intradagskoppling och i enlighet med artikel 5.3 i förordningen, lägger kommissionen fram denna rapport samt det åtföljande arbetsdokumentet från kommissionens avdelningar inför Europaparlamentet och rådet. Rapporten inriktas särskilt på utvecklingen av konkurrensen mellan de nominerade elmarknadsoperatörerna. Kommissionen gör även en preliminär bedömning och utvärdering av den styrning av gemensam dagen före- och intradagskoppling som införs genom förordningen, med särskild tonvikt på öppenhet i fråga om de funktioner som marknadskopplingsoperatör som gemensamt upprätthålls av de nominerade elmarknadsoperatörerna. En mer detaljerad beskrivning av kommissionens bedömning presenteras i det arbetsdokument från kommissionens avdelningar som åtföljer denna rapport⁴. Denna rapport påverkar inte eventuella framtida slutsatser baserade på ytterligare erfarenheter, särskilt i samband med genomförandet av gemensam dagen före- och intradagskoppling.

II. De viktigaste drivkrafterna för gemensam dagen före- och intradagskoppling

Flera aktörer och funktioner spelar en viktig roll i genomförandet av gemensam dagen före- och intradagskoppling.

¹ EUT L 197, 25.7.2015, s. 24.

² Se artikel 5.1 första stycket i förordningen.

³ Se artikel 5.1 tredje stycket i förordningen.

⁴ SWD(2018) 376.

Innan gemensam dagen före- och intradagskoppling kan införas behöver den tillgängliga gränsöverskridande kapaciteten beräknas på ett samordnat sätt av de systemansvariga för överföringssystemen. För detta ändamål ska de inrätta en gemensam nätmodell som inbegriper uppskattningar av produktion, last och nätstatus timme för timme. Den tillgängliga kapaciteten bör normalt beräknas enligt den så kallade flödesbaserade beräkningsmetoden, en metod som tar hänsyn till att el kan flöda via olika vägar och som optimerar den tillgängliga kapaciteten där flera elnät är starkt beroende av varandra. Den tillgängliga gränsöverskridande kapaciteten är ett av de viktigare underlagen för de fortsatta beräkningarna. I denna process samlas alla köp- och säljbud i hela unionen och matchas av elbörserna, med hänsyn tagen till den tillgängliga gränsöverskridande kapaciteten ur ett ekonomiskt optimalt perspektiv. Gemensam dagen före- och intradagskoppling säkerställer att energi vanligtvis överförs från områden med lågt pris till områden med högt pris.

Marknadskopplingsoperatören, även kallad *MCO (Market Coupling Operator)* är en funktion som överläts till elbörserna, dvs. de nominerade elmarknadsoperatörerna, enligt förordningen. Marknadskopplingsoperatören tillämpar en särskild algoritm för att matcha köp- och säljbud på ett optimalt sätt. Beräkningsresultaten bör göras tillgängliga för samtliga nominerade elmarknadsoperatörer på ett icke-diskriminerande sätt. På grundval av beräkningsresultaten från marknadskopplingsoperatören bör de nominerade elmarknadsoperatörerna informera sina kunder om vilka köp- och säljbud som matchats och energin bör därefter överföras genom nätet enligt beräkningsresultaten.⁵

Av effektivitetsskäl och för att så snabbt som möjligt genomföra gemensam dagen före- och intradagskoppling, uppmuntras enligt förordningen utnyttjandet av befintliga marknadsoperatörer och redan genomförda lösningar där så är lämpligt, utan att därmed utesluta konkurrens från nya operatörer. Kommissionen får dock, i samarbete med byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (nedan kallad *byrån*), inrätta eller utse en gemensam reglerad enhet som marknadskopplingsoperatör, för att utföra gemensamma funktioner som rör den gemensamma dagen före- och intradagskopplingen på marknaden⁶.

För att främja fullbordandet av en effektivt fungerande inre elmarknad och för att säkerställa optimal förvaltning, samordnad drift och sund teknisk utveckling av elöverföringssystemet i unionen är ett nära samarbete mellan systemansvariga för överföringssystem, nominerade elmarknadsoperatörer och nationella tillsynsmyndigheter nödvändigt. Synergieffekter från befintliga projekt för kapacitetstilldelning och hantering av överbelastning som har bidragit till utvecklingen av den inre elmarknaden bör i synnerhet utnyttjas⁷.

III. Sammanfattning av analysen

När det gäller *gemensam dagen före-koppling* utgjorde den så kallade PCR-lösningen (priskoppling för regioner), som utformats inom ramen för ett regionalt projekt innan förordningen trädde i kraft, grunden för genomförandet av den alleuropeiska gemensamma dagen före-kopplingen. Även om PCR-lösningen numera tillämpas i de flesta medlemsstater krävdes flera ändringar av systemet, eftersom

⁵ Skäl 4 och därpå följande i förordningen.

⁶ Skälen 14 och 15 i förordningen.

⁷ Skäl 25 i förordningen.

driften blivit alltmer komplex de senaste åren, och ytterligare förändringar krävs för att PCR ska bli helt förenlig med förordningen.

I fråga om utvecklingen av *den gemensamma intradagskopplingen* utgör XBID-projektet (gränsöverskridande intradagskoppling) grunden för genomförandet av den alleuropeiska gemensamma intradagskopplingen enligt förordningen. Alla systemansvariga för överföringssystemen och nominerade elmarknadsoperatörer deltar inte i utvecklingsfasen av XBID-systemet, men de återstående systemansvariga och elmarknadsoperatörerna deltog redan i utvecklingen av projektet och följde det för att efterleva förordningen och MCO-planen. De började följa förordningen och planen från det att XBID-projektet startade den 12 juni 2018, där 14 europeiska länder omfattas i ett första skede. XBID-projektet kommer att möjliggöra kontinuerlig gemensam intradagskoppling med hjälp av en stegvis strategi inom hela EU.

Vad beträffar *utvecklingen av konkurrensen mellan de nominerade elmarknadsoperatörerna* har majoriteten av de medlemsstater som är bundna av förordningen hittills beslutat att tillämpa en konkurrensutsatt modell, dvs. standardmodellen för nominering av elmarknadsoperatörerna enligt förordningen. Antalet elbörser som är intresserade av att inleda verksamhet i andra medlemsstater har ökat sedan förordningen trädde i kraft. Konkurrensen inom den gemensamma dagen före- och intradagskopplingen kommer dock, när den väl börjar tillämpas, fortfarande att vara begränsad, eftersom det finns lagstadgade monopol i flera länder.

Vad gäller *styrningssystemet för marknadskopplingsprojekt* har de befintliga lösningarna (PCR och XBID) en särskild styrningsstruktur, eftersom de inleddes på grundval av frivilliga tidiga genomförandeprojekt som leddes gemensamt av en grupp av elbörser och systemansvariga för överföringssystemen. I förordningen fastställs en allmän ram för samarbetet och vissa principer för att undvika diskriminering, medan den närmare utvecklingen av samarbetsramarna lämnas till de nominerade elmarknadsoperatörerna i samarbete med de systemansvariga för överföringssystemen. Samtidigt tilldelas de nominerade marknadskopplingsoperatörerna vissa uppgifter enligt förordningen för att utveckla och driva de så kallade MCO-funktionerna för den gemensamma dagen före- och intradagskopplingen. MCO-funktionen ingår inte i den konkurrensutsatta verksamhet som de nominerade elmarknadsoperatörerna bedriver, utan har utformats som en reglerad funktion som säkerställer effektiv matchning av sälj- och köporder inom och mellan elområdena för alla nominerade elmarknadsoperatörer i EU genom implicit tilldelning av kapacitet mellan elområden. Flera komplexa tekniska metoder och villkor måste utformas och tillämpas av de nominerade elmarknadsoperatörerna och/eller de systemansvariga för överföringssystemen samt godkännas av de nationella tillsynsmyndigheterna på alleuropeisk, regional eller nationell nivå för att marknadskopplingsoperatören ska kunna fullgöra sina uppgifter.

Genomförandet av den gemensamma dagen före- och intradagskopplingen har hittills drabbats av förseningar på grund av flera styrningsrelaterade problem, till exempel det ökande antalet berörda parter, behovet av nya system för kostnadsdelning och kostnadstäckning enligt förordningen. Det finns även andra styrningsfrågor som måste lösas, till exempel att hitta lämpliga regler för beslutsfattandet. Andra utmaningar kan även uppstå när det gäller matchningsalgoritmens effektivitet, eftersom alltför många nominerade elmarknadsoperatörer blir behöriga för att utföra dessa uppgifter och nya funktioner kommer att krävas för att efterleva förordningen i framtiden. De nationella tillsynsmyndigheterna måste säkerställa att de nominerade elmarknadsoperatörerna, eller en tredje part som tilldelas denna uppgift, kan fullgöra MCO-funktionen enligt den rättsliga ramen.

En annan komplicerad aspekt av MCO-planen är att de nominerade marknadskopplingsoperatörerna enligt förordningen har det huvudsakliga ansvaret för utvecklingen av lösningar för den gemensamma dagen före- och intradagskopplingen, medan de systemansvariga för överföringssystemen främst är ansvariga för beräkning och tilldelning av kapacitet mellan elområden. En tydlig definition av uppgifter, ansvar och system för kostnadsdelning/kostnadstäckning kan bidra till ett smidigare samarbete mellan de nominerade elmarknadsoperatörerna och de systemansvariga för överföringssystemen. I dag beror de konkreta systemen på förslag från de nominerade elmarknadsoperatörerna och de systemansvariga för överföringssystemen, och därefter måste förslagen godkännas på alleuropeisk, regional eller ibland nationell nivå. Erfarenheten hittills visar att den rättsliga osäkerheten kring frågor som kostnadsdelning eller kostnadstäckning och den bristande harmoniseringen av styrningsrelaterade frågor vid flera tillfällen har lett till förseningar och allvarliga meningsskiljaktigheter mellan de berörda parterna.

Genomförandet av de olika *metoderna* som krävs för marknadskopplingen har dessutom visat sig vara utmanande. När beslut fattas i dessa frågor är det viktigt att se till att de nominerade elmarknadsoperatörerna behandlas på ett icke-diskriminerande sätt och att de nuvarande lösningarna är förenliga med förordningens krav (eller kan vidareutvecklas så att de blir förenliga).

IV. Preliminära slutsatser

Kommissionens erfarenhet av konkurrensen mellan nominerade elmarknadsoperatörerna är fortfarande begränsad, vilket särskilt beror på förseningar i genomförandet av alla de lagstadgade och tekniska steg som krävs för att möjliggöra konkurrens mellan nominerade elmarknadsoperatörer i gemensam dagen före- och intradagskoppling. De preliminära erfarenheterna hittills, särskilt av dagen före-koppling, visar att de flesta av unionens medlemsstater kan genomföra konkurrensmodellen utan större hinder. Det finns således inga uppenbara skäl att ändra den strategi som har valts i förordningen och undanta konkurrens i det här skedet.

Eftersom genomförandet fortfarande pågår när denna rapport offentliggörs och de nominerade elmarknadsoperatörerna fortfarande inte har börjat konkurrera med varandra eller effekten av konkurrensen fortfarande inte är fullständigt märkbar i medlemsstater som inte har monopol, intar kommissionen i detta läge ingen slutgiltig ståndpunkt om huruvida det är motiverat att slopa medlemsstaternas möjlighet att införa ett lagstadgat monopol. Möjligheten att tillämpa monopolmodellen och avvisa handelstjänsterna från en nominerad elmarknadsoperatör som utnämns i en annan medlemsstat anses fortfarande vara ett undantag till den konkurrensmodell som normalt tillämpas. Monopolundantaget avseende nominerade elmarknadsoperatörer enligt förordningen försvagar eller begränsar dock inte tillämpningen av de konkurrensregler som fastställs i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (nedan kallat *fördraget*) på något sätt. Fördragets konkurrensbestämmelser gäller generellt för de nominerade elmarknadsoperatörernas beteende på marknaden, inbegripet risker för korssubventionering och eventuella åtgärder från medlemsstaternas sida för att bevilja nominerade elmarknadsoperatörer exklusiva rättigheter. Icke-diskriminering och lika villkor mellan konkurrensutsatta nominerade elmarknadsoperatörer och nominerade elmarknadsoperatörer som beviljats monopol måste säkerställas. Kommissionen kommer därför enligt fördragets och förordningens bestämmelser att fortsätta att övervaka framstegen med dagen före- och intradagskoppling samt effekterna av konkurrensen mellan nominerade elmarknadsoperatörer inom EU.

När det gäller styrningen av gemensam dagen före- och intradagskoppling visar den preliminära analysen av framstegen hittills att rollerna och ansvaret för nominerade elmarknadsoperatörer och systemansvariga för överföringsnäten i utvecklingen och driften av kopplingslösningar måste klargöras bättre. De nominerade elmarknadsoperatörerna ges huvudansvaret för dessa uppgifter enligt förordningen, men de systemansvariga för överföringsnäten bör vara mer involverade och ha en avgörande roll i fråga om de tekniska kraven för beräkning och tilldelning av kapacitet. Erfarenheten visar dessutom att MCO-funktionen spelar en central roll i slutförandet av målmodellen och för att öka konkurrensen mellan de nominerade elmarknadsoperatörerna. Kommissionen anser därför att diskussionen om de problem som har uppstått hittills bör fortsätta, och att det är nödvändigt att bedöma de olika alternativen för att eventuellt kunna ändra på styrningen av MCO-funktionen.

Kommissionen är fortfarande starkt engagerad i det fortsatta arbetet mot inrättandet av gemensam dagen före- och intradagskoppling, med målet att skapa ytterligare fördelar för de europeiska medborgarna genom marknadsintegration. Den bästa lösningen för att dra full nytta av den gränsöverskridande handels potential är fortfarande ett fullständigt och snabbt genomförande av förordningen.